Pääesikunta **LAUSUNTO**
Eversti Jukka Nurmi
Vapaaehtoisen maanpuolustuksen tarkastaja,
Pääesikunnan edustaja asevelvollisuuskomiteassa
Puolustusvaliokunta 23.9.2021

Valtioneuvoston puolustusselonteko (VNPS21): Asevelvollisuus, vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittäminen ja maanpuolustustahto

Yleinen asevelvollisuus on Suomen puolustuksen perusta. Asevelvollisuusjärjestelmä tuottaa laaja-alaisen ja tarvittavan reservin, jolla mahdollistetaan koko maan puolustaminen. Pääesikunta pitää nykyistä mallia toimivana, eikä siinä ole sotilaallisen maanpuolustuksen kannalta merkittäviä muutostarpeita. Yleisen asevelvollisuuden kautta hankitulla osaamisella on käyttöä kaikissa yhteiskunnan olemassaoloa uhkaavissa kriiseissä. Puolustusvoimat kehittää asevelvollisuutta jatkuvasti ja pyrkii ennakoiden vastaamaan toimintaympäristön, yhteiskunnan ja sen väestön sekä teknologian muutokseen.

Toimenpiteet kokonaispoistuman pienentämiseksi on käynnistetty. Varusmiespalveluksen suorittaneiden osuus on laskenut merkittävästi viimeisen viiden vuoden aikana noin 74 prosentista noin 65 prosenttiin miespuolisesta ikäluokasta. Suurin syy laskuun on jatkuvasti kasvanut terveydentilan perusteella vapautettujen asevelvollisten lukumäärä. Palveluksen aloittavien varusmiesten määrään voidaan rajallisesti vaikuttaa Terveystarkastusohjeen muutoksella, joka toteutetaan vuoden 2021 loppuun mennessä. Terveystarkastusohjeen tarkoitus on palveluskelpoisuusluokkien kautta varmistaa, että asevelvollinen suoriutuu asevelvollisuuslaissa tarkoitetusta palveluksesta eikä vaaranna omaa tai muiden palvelusturvallisuutta. Toimenpiteitä palveluksen aikaisten keskeyttämisten vähentämiselle kehitetään ja kukin asevelvollinen pyritään sijoittamaan hänelle parhaiten soveltuvaan tehtävään palveluksen loppuun suorittamiseksi.

Puolustuksen toimintaympäristön muuttumisen ja paikallispuolustuksen kehittämisen myötä puolustusvoimissa on tunnistettu tarve **koko reservin parempaan sitouttamiseen**. Uudistuva paikallispuolustus tarjoaa tehtäviä, joissa korostuu reserviläisten laaja osaaminen, paikallistuntemus ja verkostoituminen sekä viranomaisyhteistyö.

Puolustusvoimien johtamat kertaus- ja vapaaehtoiset harjoitukset, **vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus** sekä reserviläisten omaehtoinen kouluttautuminen tukevat toisiaan, ja vain niiden muodostaman kokonaisuuden avulla voidaan luoda ja ylläpitää tarvittavat poikkeusolojen sotilaalliset suorituskyvyt. Puolustusvoimien ja vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen keskinäinen roolitus sodan ajan joukkojen muodostamisessa ja ylläpidossa on tällä hetkellä toimiva.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys (MPK) on Puolustusvoimien tärkeä strateginen koulutuskumppani. Selonteossa mainittu kumppanuuden kehittäminen myös operatiiviseksi kumppanuudeksi mahdollistaa vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen kohdentamisen ja hyödyntämisen myös poikkeusolojen tarpeisiin. Tällä on suora valmiudellinen vaikutus.

Paikallispuolustuksen tehtävien monipuolistuminen mahdollistaa reserviläiselle mielekkään tavan osallistua poikkeusolojen osaamisen kehittämiseen sekä aktiivisen osallistumisen vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. MPK:n järjestämä, yksilötaitojen kehittämiseen keskittyvä, sotilaallisia valmiuksia palveleva (SOTVA) koulutus kohdistuu pääsääntöisesti paikallisjoukkojen suorituskyvyn kehittämiseen ja se liitetään entistä kiinteämmin osaksi reservin koulutuksen kokonaisuutta. Tähän liittyen MPK on Puolustusvoimien ohjauksessa laatimassa paikallispuolustuksen tarpeisiin soveltuvia koulutusohjelmia. Vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen rooli osana Puolustusvoimien poikkeusolojen joukkojen suorituskyvyn kehittämistä on jatkossakin merkittävä.

Asevelvollisten sähköistä asiointia kehitetään siten, että reserviläiset voivat täydentää palvelun kautta omat tietonsa ja ilmoittaa halukkuutensa puolustusvoimien koulutukseen ja tehtäviin. Sillä tavoin kyetään integroimaan henkilön halukkuus ja osaaminen poikkeusolojen tarpeisiin. Lisäksi tarkastellaan eri keinoja reserviläisten sitouttamiseksi omaan sodan ajan tehtävään nykyistä paremmin sekä keinoja reserviläisten osaamisen kehittämiseksi ja yhteydenpidon lisäämiseksi reserviläisen ja Puolustusvoimien välillä.

Pääesikunta **LAUSUNTO**
Eversti Jukka Nurmi
Vapaaehtoisen maanpuolustuksen tarkastaja,
Pääesikunnan edustaja asevelvollisuuskomiteassa
Puolustusvaliokunta 23.9.2021

Pääesikunnan johdolla päivitetään tällä hetkellä reservin koulutuksen (sisältää vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen) kehittämissuunnitelmaa, jossa puolustusselonteon linjaukset huomioidaan ja siirretään käytäntöön.

Naisten vapaaehtoista asepalvelusta kehitetään osana kokonaisjärjestelmää. Naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suosio on ollut viime vuosina merkittävässä nousussa, mikä on näkynyt niin palvelukseen hakijoiden kuin reserviin siirtyvien määrän kasvamisena.

Naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittavilla on merkitystä reservin määrään ja laatuun. Reservin määrän nähdään 2030-40 luvulla pienenevän johtuen miespuolisen ikäluokan koon muutoksista. Puolustusvoimat haluaa edelleen lisätä naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittavien määrää tavoitteena noin 2000 palveluksen suorittajaa vuosittain. Naisten määrän lisääminen syventää maanpuolustuksen yhteiskunnallista vaikutusta ja maanpuolustustahtoa sekä lisää miesten ja naisten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Määrän kasvattamisella lisätään rekrytointipohjaa naisten hakeutumiseen sotilasammattiin sekä kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin.

Asepalveluksen suorittavien naisten määrän kasvattaminen noin 2000:een on mahdollista ilman mittavia koulutusjärjestelyjen ja infrastruktuurin muutoksia. Majoitusjärjestelyiden osalta yhteismajoituskokeilu edistää tilojen täysimääräistä käyttöä. Naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutumista tehostetaan parantamalla asepalvelukseen liittyvän tiedon saatavuutta ja informaatiosisältöä sekä tuomalla esiin palveluksesta saatavia hyötyjä aina mahdolliseen ammatinvalintaan asti.

Nykymuotoiset **kutsunnat** eivät mahdollista naisten osallistumista. Kutsuntojen sekä naisten vapaaehtoisen asepalveluksen valintatilaisuuksien kehittämisellä mahdollistetaan vapaaehtoisten naisten määrän kasvattaminen. Lisäksi koko ikäluokkaa koskevaa informointia maanpuolustuksesta ja palvelusvaihtoehdoista edistetään yhteistoiminnassa koulujärjestelmän kanssa.

Kansalaisten **maanpuolustustahdon** merkitys yleisen asevelvollisuuden tukena on keskeinen. Maanpuolustustahto on tutkimusten mukaan pysynyt pitkään korkeana. Pääesikunta pitää tärkeänä maanpuolustustahdon kasvattamiseen tähtäävien yhteiskunnallisten toimenpiteiden edistämistä. Maanpuolustustietämys ja -osaaminen ovat kansalaisen maanpuolustussuhteen keskeinen osa-alue, johon voidaan koulutuksella ja viestinnällä vaikuttaa. Maanpuolustustietämyksellä tässä yhteydessä tarkoitetaan paitsi tietämystä maanpuolustusvelvollisuudesta ja sotilaallisesta maanpuolustuksesta niin myös kokonaisturvallisuudesta. Pääesikunta pitää kannatettavana maanpuolustustietämyksen lisäämistä koulujärjestelmässä annettavassa opetuksessa. Vastuunjaon koulujärjestelmän ja maanpuolustustoimijoiden välillä tulee kaikilta osin olla selkeä.

Puolustusvoimat pyrkii omin toimenpitein vaikuttamaan maanpuolustustahtoon kehittämällä kansalaisten osallistamista maanpuolustukseen. Keinoja ovat naisten osallistumisen lisääminen ja reservin osallistumismahdollisuuksien laajentaminen yhteiskunnan puolustamiseen eri uhkatilanteissa.

Pääesikunta katsoo, että Valtioneuvoston puolustusselonteko antaa hyvät ja toimintaa tukevat perusteet asevelvollisuuden, vapaaehtoisen maanpuolustuksen ja maanpuolustustahdon ylläpitämiselle ja kehittämiselle.